

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

FELHASZNÁLÁSI ENGEDÉLY SZERZÉSE FILMBEN FELHASZNÁLT ZENEMŰNEK DVD-N, A FILMMEL EGYÜTT VALÓ TERJESZTÉSÉRE

SZJSZT-15/08

A BRFK I. kerületi Rendőrkapitányságának megkeresése

A BRFK I. kerületi Rendőrkapitánysága által feltett kérdések

Az Sztj. 19. §-ára figyelemmel kinek kellett volna engedélyt kérni, illetve kinek, milyen összegben kellett volna szerzői jogdíjat fizetni?

Az eljáró tanács szakvéleménye

A szakvélemény alapjául szolgáló ügyben a zeneszerző által komponált filmzenének a DVD-n történő többszörözéséhez és terjesztéséhez sem a filmelőállító, sem a filmterjesztő nem kért engedélyt a jogosulttól, illetve az őt képviselő közös jogkezelő szervezettől. A filmelőállító és a filmterjesztő között kötött szerződés vitatott rendelkezése a következő: „*Előállító szavatolja a Forgalmazó irányában azt, hogy a Film forgalmazását az ő érdekkörében felmerült okból akadály nem hátráltatja, így különösen szavatolja a Film szerzői és szomszédos jogainak jogtisztségét. Előállító, az 1999. évi LXXVI. törvény 66. § (3) bekezdése alapján, a Film szerzői felé reá háruló elszámolási kötelezettségének eleget tesz, és szavatol az esetleges szerzői jogdíjak megfizetéséért.*”

A feltett kérdés megválaszolásához tisztázni kell azt a kérdést is, hogy a filmelőállító a hivatalos klauzulába beleértve engedélyezhette-e a film többszörözője és terjesztője számára a film zenéjének DVD-n való terjesztését, vagy arra a filmterjesztőnek külön, a kettőjük között létrejött szerződéstől függetlenül kellett volna engedélyt kérnie az arra jogosulttól.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 66. §-ának (1) bekezdése szerint a filmalkotás létrehozására kötött szerződés alapján a szerző – kivéve a szöveges vagy szöveg nélküli zenemű szerzőjét – ellenkező kikötés hiányában átruházza az előállítóra a filmalkotás felhasználására és a felhasználás engedélyezésére való jogot. Ebből következik, hogy a zeneszerző – ellentétben a film többi szerzőjével – csak kifejezetten erre utaló nyilatkozattal ruházza át a jogait, mivel az ő esetében nem érvényesül a jogszállási vélelem.

Kérdéses, hogy a filmzenének DVD-hordozón történő többszörözésének és terjesztésének joga kifejezett jognyilatkozattal egyáltalán átruházható-e, és ha igen, akkor ez megtörtént-e.

Ezt a kérdést két szempontból kell megvizsgálni. Egyrészt, hogy átszállhatott-e a jog, illetve ha igen, akkor ez valóban megtörtént-e.

Előkérdésként merül fel, hogy az Sztj. 19. §-a alkalmazandó-e a filmzenének DVD-n történő többszörözése és terjesztése esetében, mivel ezen előkérdés igenlő megválaszolásából több következtetés is adódik a jelen ügyre vonatkozóan.

Úgy látszik, hogy az Sztj. 19. §-ával kapcsolatban a legutóbbi időkben kibontakozott értelmezési viták nyugvópontra jutnak két okból.

Egyrészt mivel a jelen ügghöz csatolt dokumentumokban is hivatkozott „próbaper” tekintetében az alapvető kérdés, vagyis hogy az ilyen felhasználásokra kiterjed-e a 19. § hatálya, megválaszolatott: az ügyben eljáró másodfokú bíróság megállapította, hogy a nem színpadi zenemű digitális hordozón rögzített multimédiás műben való újabb többszörözése, függetlenül attól, hogy az a filmmel együtt, vagy attól elkülönítve történik, az Sztj. 19. § (1) bekezdése szerint az Artisjus közös jogkezelésébe tartozik. A bíróság ezen értelmezés figyelembevételével utasította új eljárásra az elsőfokú bíróságot.

Tekintettel arra, hogy a magyar jog nem precedensekre épül, ezért elvben lehetséges ettől az értelmezéstől eltérő következtetésre jutni. De a bíróság által követett értelmezés megalapozottságára lehet következtetni *a contrario* abból is, hogy a szerzői jogi jogalkotásért felelős állami szervek 2008 tavaszán a 19. § olyan módosítását terjesztették elő, amely szerint „... A tervezet összhangba hozza az Sztj. e rendelkezését az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló, 1886. szeptember 9-i Berni Uniós Egyezmény (a továbbiakban: BUE, hatályos szövegét kihirdette az 1975. évi 4. tvr.) 13. cikkének (1) bekezdésével és 14. cikkének (3) bekezdésével oly módon, hogy egyértelművé teszi: a többszörözésre és a terjesztésre vonatkozó speciális engedélyezés lehetősége csak abban az esetben áll fenn, ha a felhasználás a nyilvánosságra hozott nem színpadi zenemű és zeneszöveg, illetve színpadi zenemű részletének újabb többszörözésére és terjesztésére irányul, és hangfelvételen valósul meg. A BUE értelmében a zenemű, illetve zeneszöveg önálló vagy együttes felhasználása más műben nem tartozhat kényszerengedélyezés alá, és nem terjedhet ki a kényszerengedélyezés a más műben foglalt zeneműnek, illetve zeneszövegnek a más művel együtt való többszörözésére és terjesztésére sem. A normaszöveg átfogalmazása azt a célt is szolgálja, hogy nyilvánvalóvá váljon a joggyakorlat számára, hogy ez a jog kizárólagos módon közös jogkezelésben gyakorolható, egyedi érvényesítésére nincs lehetőség.”

Ebből pedig az következik, hogy a hatályos jog szerint mindezeknek a felhasználásoknak a közös jogkezelésben való engedélyezését írja elő az Sztj.

Az Sztj. 19. §-a alapján érvényesített igény csak kötelező közös jogkezelésben érvényesíthető, ebből nincs lehetősége a jogosultnak a kilépésre és ezt követően az egyedi engedélye-

zésre [Szjt. 91. § (2) bekezdés]. Ebből pedig az is következik, hogy ezt a jogot a szerző maga nem ruházhatja át, és nem is mondhat le róla.

Ugyan a fentiek alapján a zeneszerző nem ruházhatja át ezt a jogát a filmelőállítóra, érdeemes megvizsgálni azt is, hogy irányult-e erre egyáltalán szándéka.

Az Szjt. 66. §-ának (1) bekezdése szerint a filmalkotás létrehozására kötött szerződés alapján a szerző – kivéve a szöveges vagy szöveg nélküli zenemű szerzőjét – ellenkező kikötés hiányában átruházza az előállítóra a filmalkotás felhasználására és a felhasználás engedélyezésére való jogot. Ebből következik, hogy a zeneszerző – ellentétben a film többi szerzőjével – csak kifejezetten erre utaló nyilatkozattal ruházza át a jogait, mivel az ő esetében nem érvényesül a jogátszállási vélelem, és még kifejezett nyilatkozattal sem ruházhat át olyan jogokat, amelyek tekintetében ezt a törvény nem teszi lehetővé.

Azt, hogy a hivatkozott jog a zeneszerzőnél (illetve az őt képviselő közös jogkezelő szervezetnél van), alátámasztja a zeneszerző és a filmelőállító nyilatkozata is a köztük szóban létrejött megállapodás tartalmáról. A zeneszerző és a filmelőállító közti szóbeli megállapodás tartalmára vonatkozóan a zeneszerző a tanúvallomásában, illetve a filmelőállító a saját vallomásában egybehangzóan úgy nyilatkozott, hogy szóbeli szerződésük anélkül jött létre, hogy a filmben felhasznált zene DVD-n való többszörözésére és terjesztésére kiterjedt volna, mivel erről mindketten úgy gondolták, hogy az a 19. § hatálya alá tartozik, és ennek engedélyezésére a közös jogkezelő szervezet jogosult. Ebből pedig következik, hogy amellett, hogy a jogosult a törvény erejénél fogva nem ruházhatja át ezt a jogát, még csak a szándéka sem irányult erre, vagyis ez a jog továbbra is a szerzőt illeti azzal, hogy kötelezően közös jogkezelésben gyakorolja azt.

Mindezek előrebocsátása kulcsfontosságú a filmelőállító és a filmterjesztő közti szerződés értelmezéséhez, amelynek a szerzői jogokra vonatkozó rendelkezései szerint *„Előállító szavatolja a Forgalmazó irányában azt, hogy a Film forgalmazását az ő érdekkörében felmerült okból akadály nem hátráltatja, így különösen szavatolja a Film szerzői és szomszédos jogainak jogtisztaságát. Előállító, az 1999. évi LXXVI. törvény 66. § (3) bekezdése alapján, a Film szerzői felé reá háruló elszámolási kötelezettségének eleget tesz, és szavatol az esetleges szerzői jogdíjak megfizetéséért.”* Amennyiben ugyanis a filmelőállító nem szerezte meg a zeneszerzőtől a DVD-terjesztésre vonatkozó jogokat, a filmelőállító és a terjesztő közötti szerződés fent idézett rendelkezése sem terjedhetett ki erre a *nemo plus iuris* elv alapján. Továbbá ha a zeneszerző ezt a jogát nem ruházhatta át, akkor annak gyakorlására mindenképp tőle és nem a filmelőállítótól kellett engedélyt kérni. A 19. §-ból következik azonban az is, hogy a filmelőállító nem is kérhetett volna a közös jogkezelő szervezettől engedélyt a többszörözésre és terjesztésre, mivel jelen esetben nem ő minősül a multimédiás mű előállítójának, hanem az, aki a művet DVD-n többszörözi és terjeszti.

Meg kell jegyezni végül, hogy ha a 19. § alapján nem lehetne megállapítani a közös jogkezelő szervezet jogosultságát az engedélyezésre, kétséget kizáróan akkor is a szerzőnek kelle-

ne engedélyezni a felhasználást, és az engedélyt a többszöröző terjesztőnek kellene kérnie, mivel e jog nem szállt át a filmelőállítóra, így az tovább sem jogosíthatott e tekintetben.

Milyen összegű jogdíjat kell megfizetni?

Figyelemmel a fent kifejtettekre, a felhasználásra az érintett közös jogkezelő szervezet díj-szabásában foglalt tételek az irányadók.

*Dr. Szilágyi István, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó, a tanács előadó tagja
Marosi György, a tanács szavazó tagja*

REKLÁMGRAFIKAI MŰ INTEGRITÁSÁNAK SÉRELME

SZJSZT-20/08

A Pest Megyei Bíróság megkeresése

A megkereső bíróság által feltett kérdések

1. A perbeli grafika, az alperes által átadott zöld, fehér, sárga színekből álló piramisszerű alakzat felhasználásával készült, a nap felé törő sárkány a felhős égbolttal és a fény csillanásával szerzői jogi védelem alá eső alkotás-e?
2. Amennyiben igen, az alperesi felhasználás során a 2001. szeptember hó 20–23-án tartott kongresszusra készített jegyzetfüzet, üdvözlőkártya és „Váltási tanácsadó esettanulmányok” elkészítésével sérült-e a mű egysége?

Az elsőrendű felperes által feltett kérdések

1. Állapítsa meg a szakértő, hogy a peres iratokhoz 2/a–c sz. alatt csatolt, V. F. grafikus (másodrendű felperes) által készített grafika egyedi, egyéni jelleggel bíró szerzői (grafikai) alkotásnak tekinthető-e?
2. Megsértette-e alperes V. F. grafikusnak a mű egységéhez fűződő szerzői jogát azzal, hogy a peres iratokhoz 2/a–c sz. alatt csatolt grafikából a 3/a–c sz. grafikákat készítette és használta fel V. F. hozzájárulása nélkül?

3. A 2. kérdésben meghatározott két grafika összehasonlítása alapján a 3/a–c sz. alatt csatolt (alperes által készített) grafika tekinthető-e a 2/a–c sz. alatt csatolt (V. F. által készített) grafika szolgálai másolatának, illetve tekinthető-e a V. F. által készített grafika engedély nélküli módosításának?
4. A 3/a–c sz. alatt csatolt (alperes által készített) grafika csorbította-e az eredeti mű egységének integritását?
5. Azzal, hogy az alperes 3/a–c szám alatt csatolt grafikát a 2001. szeptember 20–23. között megtartott konferenciára készített anyagokon (meghívó, váltási tanácsadó és jegyzetfüzet) az elsőrendű felperes hozzájárulása nélkül felhasználta, megsértette-e az elsőrendű és/vagy a másodrendű felperes szerzői vagyoni jogait?
6. Az alkalmazott grafikai mű korlátlan felhasználási joga ellenértékének meghatározásánál elfogadható-e az a szakmai gyakorlat, amelyet a peres iratokhoz csatolt MAKSZ-állásfoglalás is leír, azaz: egy korlátlan felhasználású reklámgrafikai mű szerzői jogdíját a korlátozott jogokat engedélyező alkotói honorárium 200-300%-ban állapítják meg?

Az eljáró tanács szakvéleménye

A megkereső bíróság által feltett kérdésekről

Ad 1. A válasz megadásához a szerzői jogról szóló 1999. évi törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. §-ának rendelkezéseiből kell kiindulni, s meg kell vizsgálni a V. F. grafikus által készített (2/a–c sz. alatti) grafikákat abból a szempontból, hogy megfelelnek-e az Sztj. 1. §-ában foglalt feltételeknek.

Az Sztj. 1. §-ának (1) bekezdése szerint „*Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.*” Művészeti alkotásnak minősülnek-e ezen ábrák? Véleményünk szerint igen.

Az 1. § (2) bekezdése példalózó felsorolással jelöli meg a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotásokat. A *h*) pontba tartozók: „*a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve*”. A csatolt grafikák e felsorolásba tartoznak, rajzolás útján jöttek létre.

Ezt követően az 1. § (3) bekezdését, annak is az első mondatát kell vizsgálni, amely szerint: „*A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó, egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg.*” A grafika a szerző szellemi tevékenységéből fakadó, egyéni és eredeti jellegű mű, teljes körű szerzői jogi védelem alá tartozó professzionális alkotás.

Az eljáró tanács válasza: Igen, a V. F. által készített grafika, a zöld, fehér és sárga színből álló, piramisszerű alakzat felhasználásával készült, nap felé törő sárkány a felhős égbolttal és a fény csillanásával szerzői jogi védelem alá eső alkotás.

Ad 2. Az alperesi felhasználás során a 2001. szeptember hó 20–23-án tartott kongresszusra készített jegyzetfüzet, üdvözlőkártya és „Váltási tanácsadó esettanulmányok” (3/a–c sz. alatt csatolt grafikák) elkészítésével sérült a mű egysége. Az eredeti, V. F. által készített grafika utalás a természeti környezetre, a geometrikus motívum jelzésszerűen közelít a természetes felhőkhöz, míg az alperes által készített munka majdnem beépíti azt a természetes környezetbe, s ezáltal módosítja, megváltoztatja az eredeti mű szerzőjének koncepcióját.

Az elsőrendű felperes által feltett kérdésekről

Ad 1. E kérdésre a választ a bíróság által feltett 1. számú kérdésre adott válaszukkal megadtuk.

Ad 2. E kérdésre a választ a bíróság által feltett 2. számú kérdésre adott válaszukkal megadtuk.

Ad 3. A 2. számú kérdésre a bíróság részére adott válaszukban részletesen kifejtettük, hogy az eredeti mű jogosulatlan megváltoztatása történt az alperesi grafikák elkészítésekor. Tehát nem „csak” szolgai másolásról, azaz jogosulatlan felhasználásról van szó, hanem ennél többről, a mű jogosulatlan megváltoztatásáról.

Ad 4. Az alperes által készített grafika csorbította az eredeti mű egységének integritását, mint azt a felperes kérdésére adott 2. és 3. számú válaszukban megadtuk.

Ad 5. Az Sztj.-nek a vagyoni jogokkal foglalkozó 16. §-a szerint „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének ... bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek ... a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le. Jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.”

Az eljárás tárgyát képező grafika egyedi sajátos jellegét az jelenti, hogy az alkotó a felperesi embléma finom torzításával feltörekvő sárkányt formált, amelynek farokrésze ugyanez a motívum térbe torzítva. Ezzel tehát az eredeti grafikát vette át. Minden olyan grafika (akár fotós, akár illusztratív jellegű) szerzői jogi védelemben részesül, amelynek esetében az alapötlet valamilyen új formát kap, más technikával készül, azt átdolgozzák vagy korszerűsítik. A felperes grafikai megfogalmazása kimeríti az egyedi jelleget, amely a szerzői jogi oltalmat megalapozza.

A per adatai szerint az alperes a 2001. szeptember 20–23. között megtartott konferenciára készített anyagokon (meghívó, váltási tanácsadó és jegyzetfüzet) az elsőrendű felperes hozzájárulása nélkül használta fel az általa jogosulatlanul megváltoztatott grafikákat. Véleményünk szerint ezzel közvetlenül megsértette az elsőrendű felperes vagyoni jogait, aki 1998. január 1-jén határozatlan idejű, korlátozás nélküli felhasználásra irányuló szerződést kötött V. F. grafikusművésszel. Az alperes jogosulatlan felhasználása áttételesen sértette a másodrendű felperes vagyoni jogait is, mert amennyiben az elsőrendű felperes nem részesült jogdíjban, nem részesíthette a másodrendű felperest sem jogdíjkifizetésben.

Ad 6. Az alkalmazott grafikai mű korlátlan felhasználási joga ellenértékének meghatározásánál elfogadható a hivatkozott MAKSZ-állásfoglalásban szereplő megállapítás, mely szerint egy korlátlan felhasználású reklámgrafikai mű szerzői jogdíját a tapasztalat szerint a korlátozott jogokat engedélyező alkotói honorárium 200–300%-ban állapítják meg.

E gyakorlatot a ma már hatályon kívül lévő, az alkalmazott grafikai művek felhasználási szerződéseinek feltételeiről és a szerzői díjról szóló 6/1970. (VI. 24.) MM rendelet 8. §-ának (2) bekezdése alapozta meg, mely szerint a szerzői díj a rendelet mellékletében meghatározott díjtétel felső határát meghaladó összegben, de legfeljebb annak kétszeresében is meghatározható volt, ha a szerződés szerint a felhasználó határozatlan időtartamra szerzett kizárólagos felhasználási jogot.

*Dr. Vida Sándor, a tanács elnöke
Dr. Győri Erzsébet, a tanács előadó tagja
Benczúr Gyula, a tanács szavazó tagja*

Válogatta és összeállította: Dr. Kiss Zoltán